

О.С. Виговська

ФІНАНСУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Стаття присвячена актуальному питанню розвитку українського освітнього простору шляхом інтернаціоналізації. Здійснений аналіз реального стану академічної мобільності українських науковців, приділяючи особливу увагу питанню фінансування та запропоновані рекомендації по підвищенню рівня міжнародної академічної мобільності в Україні.

Ключові слова: *інтернаціоналізація вищої освіти, міжнародна академічна мобільність, фінансування академічної мобільності в Україні.*

Складні трансформаційні процеси, що нині спостерігаються у сучасному глобалізованому та динамічному світі, свідчать про перехід людства до нового способу цивілізаційного розвитку – інформаціоналізму. Прорив інформаційно-комунікативних технологій майже у всі сфери суспільного життя радикально змінили й ландшафт вищої освіти як найважливішої суспільної інституції, створюючи конкурентний простір для альтернативних стратегій щодо її інтернаціоналізації з урахуванням викликів сьогодення. Як зазначається у комюніке Всесвітньої конференції ЮНЕСКО із вищої освіти «Нова динаміка вищої освіти і наукових досліджень» (UNESCO, Paris, 5-8 July 2009), наразі «необхідно зміцнювати партнерські стосунки та узгоджувати дії на національному, регіональному і міжнародному рівнях з метою забезпечення якості та усталеності систем вищої освіти в усьому світі» [10]. Нагальна потреба інтегративної трансформації вищої освіти, задекларованої у програмних документах ЮНЕСКО та інших міжнародних інституцій, актуалізує процеси її інтернаціоналізації, які інтенсивно розгортаються протягом останніх 25-ти років у міжнародному освітньому просторі.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану інтернаціоналізації вищої освіти в Україні, виокремлення основних проблем та запропоновані шляхи їх вирішення.

Вища освіта протягом свого історичного розвитку завжди була інтернаціональним інститутом, втім саме у другій половині ХХ століття розпочався активний науковий дискурс щодо змісту, цілей, стратегій, механізмів інтернаціоналізації. Зокрема, проблеми формування світового і загальноєвропейського освітнього простору в контексті інтернаціоналізації вищої освіти стали предметом наукових досліджень як вітчизняних (Т. Андрущенко, Л. Гурч, В. Зінченко, С. Курбатов, Н. Мешко, Н. Рибка, І. Сікорська, І. Степаненко та ін.), так і зарубіжних учених (Ф. Альтбах, У. Брандбург, Б. Вульфсон, Х. де Вітт, Дж. Найт, Л. Ризберг, К. Тремблей, П. Скотт та ін.).

Методи дослідження:

- *теоретичні* – аналіз філософських, історичних, педагогічних праць з теми дослідження; виявлення протиріч, що склалися у процесі інтернаціоналізації, проблематизація та пошуки шляхів розв'язання проблеми; порівняльний аналіз різних підходів до визначення ключових понять дослідження; узагальнення, класифікація, синтез тощо;

- *емпіричні* – аналіз нормативних актів та документів як державних, так і міжнародних з теми дослідження; вивчення та узагальнення досвіду роботи інших освітніх та наукових установ щодо інтернаціоналізації вищої освіти в Україні; проведення дослідно-пошукової роботи з теми дослідження та обробка її результатів.

В сучасних умовах міжнародна академічна мобільність стає важливим чинником розвитку науки та освіти. Розвитку міжнародних освітніх і наукових зв'язків між університетами, активізації їх співпраці сприяє участь молоді у програмах міжнародної академічної мобільності, отримання нею доступу до закордонних освітніх програм, курсів та дослідницьких технологій. Саме таким чином вітчизняна освіта та наука можуть збагачуватись міжнародним академічним та культурним досвідом.

Академічна мобільність як найбільш розвинена форма інтернаціоналізації освіти сприяє інтеграції індивіда у міжнародну академічну спільноту в рамках глобального освітнього простору. Вона забезпечує доступ до освітніх здобутків провідних країн світу, сприяє розвитку інтеркультурних компетентностей та збільшує шанси на професійну самореалізацію [1].

Узгоджений підхід до інтернаціоналізації вищої освіти спирається на підтримку міжнародної академічної мобільності шляхом надання стипендій та реалізації програм академічних обмінів, а також програм, спрямованих на створення інституційних партнерств у сфері вищої освіти.

25 травня 2013 року Міністерство освіти та науки України видало Наказ про затвердження Примірною положення про міжнародну академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів, яке надало перші офіційні підстави для здійснення академічної мобільності.

12 серпня 2015 року Кабінет міністрів України затвердив розроблену Міністерством освіти і науки України Постанову №579 «Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність» [3].

Документ встановлює єдиний порядок організації програм академічної мобільності для учасників освітнього процесу вищих навчальних закладів України на території України чи поза її межами.

Документом визначено, що академічна мобільність це можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність тощо в іншому вищому навчальному закладі на території України чи поза її межами.

Фінансування академічної мобільності Міністерство освіти і науки України пропонує здійснювати за рахунок коштів ВНЗ, фондів підтримки й розвитку вищої освіти, грантів, коштів приймаючої сторони або особистих коштів учасників академічної мобільності. Закордонне навчання й стажування за рахунок ВНЗ або держави становить менше 10 % від офіційно оголошеної кількості «мобільних українських студентів» [2].

Згідно нової моделі фінансування вищої освіти від МОН України у 2016 році вищий навчальний заклад отримуватиме 80% гарантованого фінансування від минулорічних коштів. Це надасть можливість університету планувати свою роботу на наступний рік. Решта 20% фінансування будуть розподілені за показниками результативності роботи ВНЗ. Сьогодні за цими показниками пропонується враховувати кількість студентів, які обрали той чи інший університет. Серед інших показників результативності роботи університету будуть: наукові публікації, науково-дослідну діяльність закладу, рівень інтернаціоналізації, показники працевлаштування випускників, залучення інших джерел фінансування для наукових досліджень [2].

У рамках виконання двосторонніх угод у сфері освіти і науки Міністерство освіти і науки України адмініструє стипендії для навчання українських студентів закордоном на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях.

Більшість академічних обмінів студентів відбувається шляхом укладення двосторонніх договорів між університетами України та Європи.

Ситуація з міжнародною академічною мобільністю кадрів знаходиться на досить низькому рівні свого розвитку, оскільки стажування викладачів українських ВНЗ у провідних європейських університетах ніяк не координується й не фінансується

українськими ВНЗ або державою. Спільні наукові програми підготовки фахівців із провідними європейськими університетами мають поодинокий характер. Укладання міжуніверситетських двосторонніх договорів про обмін кадрами відбувається епізодично й часто має односторонній характер, оскільки іноземні університети можуть профінансувати перебування своїх фахівців за кордоном, а вітчизняні намагаються здійснювати це «за рахунок приймаючої сторони».

У контексті стратегічних завдань державної освітньої політики України зовнішню студентську мобільність слід розглядати як істотну статтю поповнення бюджету (за 2012/13 навчальний рік закордонні студенти заплатили за навчання в Україні більше 4 мільярдів 300 мільйонів грн.), а професійну мобільність професорсько-викладацького та адміністративного складу ВНЗ варто розглядати як механізм підвищення рівня національної освітньої системи за рахунок вивчення іноземного досвіду, а також як спосіб подолання відставання вітчизняної університетської науки, яке виникає через брак фінансування й відсутність сучасного обладнання [5].

Україна повинна стати повноправним учасником загальноєвропейського ринку кваліфікованих кадрів і наукових розробок й орієнтуватися на ті його реальні потреби, які вона здатна задовольнити.

В умовах, коли держава фінансує лише зарплату викладачам, стипендію студентам і частину коштів на комунальні витрати, українські ВНЗ не в змозі організувати академічну мобільність на належному рівні.

Для прикладу можемо навести досвід Київського університету імені Бориса Грінченка, основними цілями якого є підвищення якості освіти, розвиток міжкультурного обміну, підготовка майбутніх кваліфікованих спеціалістів. Участь в програмах академічної мобільності дає студенту та викладачу можливість отримати якісну європейську освіту по обраному напрямку підготовки, розширити свої знання у всіх областях європейської культури.

В нашому Університеті міжнародна академічна мобільність реалізовується в рамках діючих проектів від програм Європейського Союзу:

- «Міжнародна науково – дослідницька мережа з вивчення та розробки нових технологій і методів для інноваційної педагогіки в галузі ІКТ, електронного навчання та міжкультурних компетенцій (IRNet)» (PIRSES-GA-2013-612536, Сьома рамкова програма (FP7));

- «Розвиток системи вбудованих курсів за допомогою інноваційних віртуальних підходів для інтеграції дослідження, освіти і виробництва в Україні, Грузії, Вірменії» (544091-TEMPUS-1-2013-1-BE-TEMPUS-JPCR, програма Темпус (TEMPUS));

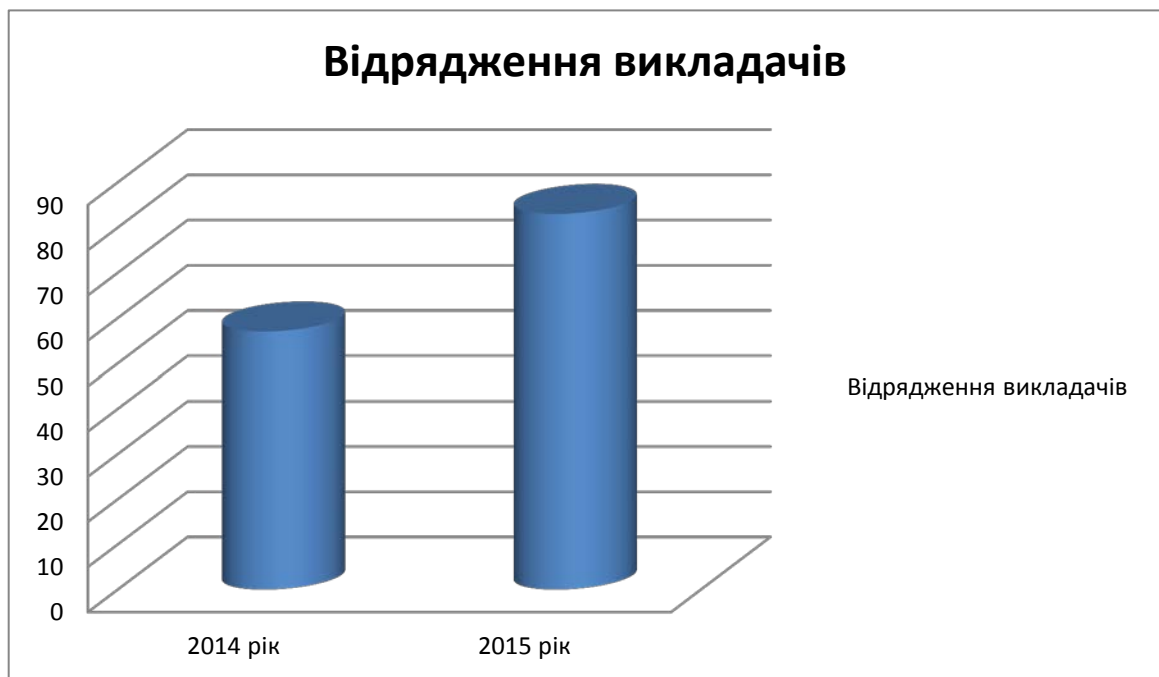
- «Освіта задля розвитку лідерства, інтелекту і таланту» (544343-2013-LT-SMHES, програма Темпус (TEMPUS)).

А також в рамках підписаних двосторонніх договорів з університетами Німеччини, Швейцарії, Франції, Італії, Іспанії, США, Польщі, Туреччини, Китаю, Болгарії, Словаччини, Греції, Чехії, Росії, Білорусі, Казахстану та ін.

Співробітники Київського університету імені Бориса Грінченка найактивніше відвідують наступні країни: Польща – 21, Білорусь – 5, Франція, Бельгія, Литва, Латвія, Чехія – 4, Грузія – 3, Португалія, Вірменія, Німеччина, Нідерланди, Велика Британія, Фінляндія – 2, Іспанія, Італія, Ізраїль, Швейцарія, Австрія, Норвегія, – 1.

Ми можемо зробити висновок, що для України досягнення ефективної міжнародної академічної мобільності в контексті Болонського процесу реальне лише за умови створення продуктивної системи національної академічної мобільності, її нормативно-правової бази, організаційно-економічного механізму, визначення джерел фінансування та готовності до партнерства суб'єктів процесу академічних обмінів.

**Стажування викладачів та студентів
Університету Грінченка за 2015 рік**

Рекомендації по розвитку міжнародної академічної мобільності

Посилювати співробітництво з країнами високого науково-технічного розвитку в галузях, де вітчизняна наука здатна отримувати результати світового рівня, з метою реалізації потенціалу вітчизняних наукових шкіл у світовій системі поділу праці у сфері науки;

Забезпечити достатнє фінансування міжнародних науково-дослідних проектів та ініціаторів їх реалізації, які мають формувати елітну науку та освіту та не тільки проводити інноваційні наукові дослідження, а й впроваджував їх у життя.

Упорядкувати організаційно-правові засади, що визначають участь науковців у міжнародних науково-освітніх програмах, передусім форми організації взаємодії вищих навчальних закладів з міжнародними спорідненими організаціями.

Враховуючи пропозиції Міністерства освіти і науки України розробити та впровадити програму, спрямовану на розвиток інтернаціоналізації регіональної освіти та науки, експорту та імпорту науково-освітніх послуг, в якій зазначити пріоритетність:

- стандартизації певних мінімальних вимог до освіти та науки та уніфікації навчальних планів і програм, структур вищих навчальних закладів;
- видачі «подвійних дипломів», визнання дипломів зарубіжних країн;
- запровадження в дослідницьких університетах міжнародних докторських програм;
- ширше практикувати викладання англійською мовою, запрошення іноземних викладачів;
- широке запровадження грантової системи;
- створення державної структури сприяння експорту та імпорту освітніх послуг та міжнародної академічної мобільності науковців, викладачів та студентів, залучення іноземних студентів в Україну.

Список використаної літератури

1. Авшенюк Н. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору / Н. Авшенюк // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. – 2009. – Вип. 468. – С. 3-11 ; Avsheniuk N. Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity v umovakh hlobalizatsii svitovoho osvitnoho prostoru / N. Avsheniuk // Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Pedagogika ta psykholohiia. – 2009. – Вип. 468. – С. 3-11

2. Совсун І. Нова модель фінансування вищої освіти повинна бути прозорою й ефективною у використанні бюджетних коштів [Електронний ресурс] / І. Совсун. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/03/15/inna-sovsun-nova-model-finansuvannya-vishhoi-osviti/> ; Sovsun I. Nova model finansuvannya vyshchoi osvity povynna buty prozoroiu u efektyvnoiu u vykorystanni biudzhethnykh koshtiv [Elektronnyi resurs] / I. Sovsun. – Rezhym dostupu : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/03/15/inna-sovsun-nova-model-finansuvannya-vishhoi-osviti/>

3. Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України №579 від 12 серп. 2015 р. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248409199> ; Pro zatverdzhennia Poriadku realizatsii prava na akademichnu mobilnist [Elektronnyi resurs] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №579 vid 12 serp. 2015 r. – Rezhym dostupu : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248409199>

4. Anderson V. “World-travelling”: a framework for re-thinking teaching and learning in internationalised higher education / V. Anderson // Higher Education. – 2014. – Т. 68, № 5. – С. 637-652.

5. Collins C. S. Student mobilities, migration and the internationalization of higher education / C. S. Collins // Higher Education. – 2013. – Т. 66, № 6. – С. 769-771.

6. Erasmus student motivation: Why and where to go? / M. Lesjak, E. Juvan, E. M. Ineson, M. H. T. Yap, E. P. Axelsson // Higher Education. – 2015. – Vol. 70, № 5. – С. 845-865.

7. Lumby J. Internationalization and Culture in Higher Education / J. Lumby, N. Foskett // Educational Management Administration & Leadership. – 2016. – Vol. 44, № 1. – P. 95-111.

8. Societal Change and Development (UNESCO, Paris, 5-8 July 2009) [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.unesco.org/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/ED/pdf/WCHE_2009/FINAL%20COMMUNIQUE%20WCHE%202009.pdf

Стаття надійшла до редакції 23.08.2016 р.

O. Vyhovska

**FINANCING OF ACADEMIC MOBILITY IN UKRAINE:
PROBLEMS AND SOLUTIONS**

The article is devoted to topical issues of Ukrainian educational space by internationalization. Was analyzed the real state of academic mobility of Ukrainian scientists, paying special attention to the funding and proposed recommendations to improve the level of international academic mobility in Ukraine.

The complex transformation processes that currently observed in today's globalized and dynamic world show the transition of humanity to a new way of civilization development – informatsionalizm. The urgent need for integrative transformation of higher education actualizes its internationalization process that rapidly deployed over the last 25 years in the international educational space. Higher education throughout their historical development has always been an international institution; however it is the second half of the twentieth century began active scientific discourse on the content, objectives, strategies, mechanisms of internationalization. Academic mobility as the most advanced form of internationalization of education promotes individual integration into the international academic community within the global educational space. It provides access to educational achievements of leading countries, promotes intercultural competences and increases the chances of professional self-realization. Occupational mobility of the teaching and administrative staff Universities should be seen as a mechanism to enhance national education system by studying the international experience, as well as a way of catching up national university science that arises due to lack of funding and lack of modern equipment. Ukraine should become a full member of European market of qualified personnel and scientific research and focused on those real needs that our country can meet.

Keywords: *internationalization of higher education, international academic mobility, financing of academic mobility in Ukraine.*

УДК 323(44)“2012/2016”:314.7(045)

О.Л. Гільченко, О.С. Рабчевська

СУЧАСНА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ

У статті розглядається міграційна політика Франції за президентство Ф. Олланда, в контексті сучасної міграційної кризи. Аналізуються основні причини та напрями міграційних потоків. В дослідженні основну увагу приділено розгляду процесу формування сучасного міграційного законодавства Франції та її участі у розробці міграційного законодавства Європейського Союзу. Розглядається цілеспрямований процес інтеграції мігрантів у французьке суспільство.

Ключові слова: *міграційна політика, міграційна криза, міграційне законодавство, легалізація іммігрантів, інтеграція іммігрантів.*

Процеси глобалізації, що за останні сто років призвели до розмивання кордонів між державами, зближенню економік, вільного руху ресурсів, капіталу та ідей, безумовно, не є настільки однозначними. Адже міграційні процеси, хаотичне зростання яких за останні три роки перетворилося на справжню кризу, є зворотною стороною глобалізації та справжнім викликом безпеці та територіальній цілісності держав, насамперед, європейських.